

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ČETVRTI ODJEL

PREDMET AVDIĆ I DRUGI protiv BOSNE I HERCEGOVINE

(Aplikacije br. 28357/11, 31549/11 i 39295/11)

PRESUDA

STRASBOURG

19.11.2013. godine

Ova presuda će postati konačna u skladu s uvjetima odredbe člana 44. stav 2. Konvencije. U presudi su moguće redakcijske izmjene.

U predmetu Avdić i drugi protiv Bosne i Hercegovine,

Evropski sud za ljudska prava (Četvrti odjel), zasijedajući u vijeću u sljedećem sastavu:

Ineta Ziemele, *predsjednica*,

David Thór Björgvinsson,

Päivi Hirvelä,

Ledi Bianku,

Vincent A. De Gaetano,

Paul Mahoney,

Faris Vehabović, *sudije*,

i Françoise Elens-Passos, *registrar Odjela*,

Nakon vijećanja zatvorenog za javnost dana 22.10.2013. godine,

Donio je sljedeću presudu koja je usvojena istog datuma:

POSTUPAK

1. Postupak u ovom predmetu pokrenut je na osnovu tri aplikacije (br. 28357/11, 31549/11 i 39295/11) protiv Bosne i Hercegovine prema članu 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda („Konvencija“) koju su Sudu podnijela tri državljanina Bosne i Hercegovine: g. Sulejman Avdić, g. Vlado Adamović i g. Drago Kovačević („aplikanti“), dana 06.04.2011., 10.05.2011. i 20.05.2011. godine prema navedenom redosljedu.

2. G. Avdića je zastupala gđa S. Nikolić i g. V. Nikolić, advokati iz Sarajeva. G. Adamovića je zastupao g. N. Grzić, također advokat iz Sarajeva. G. Kovačevića, kome je odobrena pravna pomoć, zastupao je g. G. Marić, advokat iz Banje Luke. Vladu Bosne i Hercegovine („Vlada“) zastupala je gđa Z. Ibrahimović, zamjenik zastupnika.

3. Aplikanti su se posebno žalili da im je bio uskraćen pristup sudu.

4. Dana 11.09.2012. godine Vlada je obaviještena o aplikacijama. Također je odlučeno da će se istovremeno razmatrati dopuštenost i meritum aplikacija (član 29. stav1).

ČINJENICE

I. OKOLNOSTI PREDMETA

5. Aplikanti su državljani Bosne i Hercegovine. Rođeni su 1949., 1959. i 1962. godine, žive u Sarajevu (g. Avdić i g. Adamović) i u Banja Luci (g. Kovačević).

A. Činjenice koje se odnose na g. Avdića

6. Dana 10.04.2006. godine Sud Bosne i Hercegovine („Sud BiH“) odbio je tužbeni zahtjev aplikanta u radnom sporu protiv Carinske uprave. Dana 27.02.2007. i 01.10.2007. godine drugostepeno i revizijsko vijeće Suda BiH su potvrdili ovu presudu.

7. Dana 27.11.2007. godine aplikant je podnio apelaciju Ustavnom sudu.

8. Dana 9.07. 2010. godine Ustavni sud Bosne i Hercegovine („Ustavni sud“) je u vijeću od osam sudija odbio apelaciju aplikanta budući da se vijeće nije moglo složiti niti o jednom prijedlogu odluke u većini koju čini pet sudija. Obrazloženje odluke suda sadržavalo je sve pravne stavove iznesene na sjednici po pitanjima pokrenutim u predmetu. Temeljem člana VI stav 4. Ustava (vidi stav 17. dalje u tekstu), odluka je postala konačna.

B. Činjenice koje se odnose na g. Adamovića

9. Dana 14.01.2008. godine, Prvostepena disciplinska komisija Visokog sudskog i tužilačkog vijeća razriješla je dužnosti aplikanta s pozicije sudije Suda BiH zbog nanošenja štete ugledu pravosuđa.

10. Dana 06.04.2008., 29.05.2008. i 27.11.2008. godine odluku je potvrdila Drugostepena disciplinska komisija, Visoko sudsko i tužilačko vijeće i Sud BiH, navedenim redoslijedom. Revizijsko vijeće Suda BiH je 08.07.2009. godine odbacilo reviziju aplikanta.

11. Aplikant je podnio apelaciju Ustavnom sudu 02.10.2009. godine.

12. Dana 25.09.2010. godine Ustavni sud je u vijeću od osam sudija odbio apelaciju aplikanta budući da se vijeće nije moglo složiti niti o jednom prijedlogu odluke u većini koju čini pet sudija. Obrazloženje odluke suda sadržavalo je sve pravne stavove iznesene na sjednici po pitanjima pokrenutim u predmetu. Temeljem člana VI stav 4. Ustava, odluka je postala konačna.

C. Činjenice koje se odnose na g. Kovačevića

13. Nakon neuspjelog pokušaja da riješi svoj radno-pravni zahtjev pred upravnom komisijom koja je osnovana prema radno-pravnom zakonodavstvu, aplikant je dana 30.10.2003. godine pokrenuo postupak

protiv svog bivšeg poslodavca radi povrata na posao i isplate neisplaćenih plaća, zajedno sa svim doprinosima iz radnog odnosa.

14. Dana 20.10.2006. godine, nakon ponovljenog postupka, Općinski sud u Bosanskoj Krupi je djelimično usvojio njegov zahtjev. Presudu je potvrdio Kantonalni sud u Bihaću dana 17.04.2007.godine i Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine dana 14.07.2008. godine.

15. Aplikant je podnio apelaciju Ustavnom sudu 09.09.2008. godine žaleći se na dužinu trajanja i ishod osporavanog postupka, kao i na navodnu diskriminaciju.

16. Dana 21.01.2011. godine Ustavni sud je u vijeću od sedam sudija utvrdio da je povrijeđeno pravo aplikanta na suđenje u razumnom roku, ali je ostatak apelacije odbio budući da se nije mogao složiti ni o jednom prijedlogu odluke u većini od pet sudija. Obrazloženje odluke suda sadržavalo je sve pravne stavove iznesene na sjednici po pitanjima pokrenutim u predmetu. Temeljem člana VI stav 4. Ustava, odluka je postala konačna.

II. RELEVANTNO DOMAĆE PRAVO

17. Ustav Bosne i Hercegovine (Aneks 4. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini) stupio je na snagu 14.12.1995. godine. Ustavni Sud BiH uspostavljen je na osnovu člana VI Ustava koji u relevantnom dijelu glasi:

“1. Sastav

Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima devet članova.

- a) Četiri člana bira Zastupnički dom Federacije, a dva člana Skupština Republike Srpske. Preostala tri člana izabrat će predsjednik Evropskog suda za ljudska prava nakon konsultacije sa Predsjedništvom.

...

2. Postupak

- (a) Većina svih članova Suda čini kvorum.
- (b) Sud će, većinom glasova svih članova, usvojiti svoj poslovnik o radu. Sud će voditi javne rasprave, a svoje odluke će javno obrazlagati i objavljivati.

3. Nadležnost

Ustavni sud će podržavati ovaj Ustav.

...

- b) Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

...

4. Odluke

Odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.“

18. Član 40. stav 2. Pravila Ustavnog suda („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“, br: 60/05, 76/05, 64/08 i 51/09) propisuje da Sud na plenarnoj sjednici donosi odluke većinom glasova svih svojih članova. Sudija ne može biti suzdržan kod glasanja (član 41.).

Odredba stava 3. člana 40. koja je uvedena 30.05.2009. godine glasi:

„3. Izuzetno, kada u plenarnoj sjednici u donošenju odluke učestvuje manje od ukupnog broja od devet sudija, i to zbog razloga navedenih u članu 93. stav 1. ili članu 99. stav 6. ovih pravila, kao i kada nisu izabrane sve sudije, ili kada je sudija/sudije u dužem periodu, zbog bolesti, spriječen da vrši svoju funkciju, ukoliko najmanje pet sudija ne glasa identično o prijedlogu odluke o zahtjevu/apelaciji, smatra se da je donesena odluka kojom se zahtjev/apelacija odbija.

4. Obrazloženje Odluke iz stava 3. ovog člana sadrži navode o svim pravnim stavovima koji su izneseni na sjednici.“

PRAVO

I. SPAJANJE APLIKACIJA

19. S obzirom na zajedničku činjeničnu i pravnu osnovu ovih triju aplikacija Sud ih je odlučio spojiti u skladu s Pravilom 42. stav 1. Pravila Suda.

II. NAVODNO KRŠENJE ČLANA 6. STAV 1. KONVENCIJE

20. Aplikanti se žale da im je odbijanjem ustavnih apelacija iz razloga nepostizanja većine glasova Ustavnog suda osporen pristup sudu suprotno članu 6. stav 1. Konvencije. Taj član u relevantnom dijelu glasi:

„Prilikom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ...svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred neovisnim i nepristrasnim sudom uspostavljenim na osnovu zakona.“

A. Dopuštenost

1. Podnesci strana u postupku

21. Vlada je, prije svega, navela da su g. Avdić i g. Adamović podnijeli svoje aplikacije po isteku roka od šest mjeseci koji je propisan u članu 35. stav 1. Konvencije. Ustavni sud je donio odluke u odnosu na ove aplikante 11.11.2010. godine, dok pečat Suda na obrascima aplikacija ukazuje da je jedna primljena u Sudu 06.07.2011., a druga 18.05.2011. godine. Po mišljenju Vlade, navedeni datumi bi se trebali smatrati datumima podnošenja tih aplikacija. Vlada je dalje navela da su te aplikacije očigledno neosnovane: svi aplikanti su ostvarili svoje pravo na pristup sudu podnošenjem apelacije Ustavnom sudu koji je donio obrazložene i konačne odluke u skladu sa svojom procedurom.

22. Aplikanti se nisu složili s tim.

2. Ocjena Suda

23. U pogledu navoda Vlade da bi se kao datumi podnošenja aplikacija g. Avdića i g. Adamovića trebali smatrati datumi kada je Sud primio te aplikacije, Sud ponavlja da se prema Pravilu 47. stav 5. Pravila Suda, općenito smatra da je datum podnošenja aplikacije datum prvog obraćanja aplikanta u kojem se iznosi, makar i ukratko, predmet aplikacije. Datum podnošenja je stoga datum kada je prvi dopis aplikanta napisan ili, ukoliko postoji neopravdano kašnjenje između tog datuma i datuma kada je dopis poslan, Sud može odlučiti da će se datum kada je dopis poslan uzeti kao datum podnošenja (vidi *Arslan protiv Turske* (odluka), br. 36747/02, ESLJP 2002-X (izvaci); *Calleja protiv Malte* (odluka), br. 75274/01, 18.03.2004.; *Gaspari protiv Slovenije*, br. 21055/03, § 35, 21.07. 2009.; i *Andruško protiv Rusije*, br. 4260/04, § 32, 14.10.2010).

24. Sud također podsjeća da se prilikom podnošenja aplikacije Sudu od aplikanta očekuje da poduzmu razumne korake kako bi se informirali, *inter alia*, o roku iz člana 35. stav 1. Konvencije, te da postupe u skladu s tim rokom (vidi *Sabri Güneş protiv Turske* [Veliko vijeće], br. 27396/06, § 61, 29.06. 2012. godine). Međutim, aplikanti se ne mogu smatrati odgovornima za bilo kakva kašnjenja u dostavljanju koja mogu utjecati na njihovu korespondenciju sa Sudom: suprotno bi predstavljalo neopravdano skraćivanje šestomjesečnog roka iz člana 35. stav 1. Konvencije i vršenje nepovoljnog utjecaja na pravo podnošenja pojedinačne predstavke.

25. U ovom predmetu, Sud zapaža da je g. Avdić jasno iznio okolnosti svog slučaja i formulirao relevantne žalbene navode u svom pismu od 06.04. 2011. godine koje je poslano istoga dana, kako se jasno vidi na poštanskom žigu. Aplikacija od 06.07.2011. godine na koju upućuje Vlada, samo ponavlja njegove prvobitno iznesene navode. Stoga, Sud nalazi da je

datum podnošenja njegove aplikacije 06.04.2011. godine (vidi, sličan zaključak u uporedivoj situaciji, *Ismailova protiv Rusije* (odluka), br. 37614/02, 31.08.2006).

26. U pogledu drugog aplikanta, g. Adamovića, Sud zapaža da je uz njegov prvi dopis Sudu priložen i obrazac službene aplikacije Suda u kojoj je on opisao okolnosti svog slučaja i iznio relevantne žalbene navode. Datum aplikacije je 09.05.2011. godine, a kako se jasno vidi iz poštanskog žiga, ona je poslana narednog dana. Sud stoga prihvata 10.05.2011. godine kao datum podnošenja ove aplikacije.

27. Prvi prigovor Vlade se stoga u oba slučaja odbija.

28. U pogledu drugog prigovora, Sud zaključuje da žalbe trojice aplikanta pokreću činjenična i pravna pitanja iz Konvencije, čije utvrđivanje zahtijeva razmatranje u meritumu. Sud ne nalazi bilo kakav drugi razlog za proglašavanje ovih aplikacija nedopuštenim. Aplikacije se stoga proglašavaju dopuštenim.

B. Meritum

1. Podnesci strana u postupku

29. Aplikanti su smatrali da je ograničenje njihovog prava na pristup sudu, primjenom člana 40. stav 3. Pravila Ustavnog suda, nesrazmjerno. Oni su se žalili Ustavnom sudu tražeći da taj sud ispita da li su domaći organi na nižim nivoima postupali u skladu s Konvencijom prilikom razmatranja njihovih zahtjeva. Donošenjem odluka na osnovu člana 40. stav 3. Ustavni sud im je praktično uskratio tu mogućnost s obzirom da su se njihove apleacije smatrale odbijenim. Prebacivanje tereta neuspješnog funkcioniranja suda na aplikante bilo je nesrazmjerno, i u takvoj situaciji bilo bi pravičnije da su se njihove apleacije smatrale prihvaćenim. Primjenom spornog pravila Ustavni sud nije osigurao jednak pristup svim podnositeljima apelacije: o nekim apelacijama se odlučuje na plenarnoj sjednici koju čini devet sudija, dok bi se druge automatski odbile zbog primjene navedenog pravila. Ustavni sud je mogao odabrati druge načine prevazilaženja poteškoća u svom radu koji ne bi bili na štetu podnositelja apelacija.

30. Vlada je tvrdila da su aplikanti imali pristup svim nadležnim upravnim i sudskim tijelima u pogledu njihovih zahtjeva, te da su iskoristili sve raspoložive domaće pravne lijekove. Oni su, dakle, ostvarili samu suštinu svog prava na pristup sudu. Vlada je u tom smislu istakla da Ustavni sud nije sud četvrtog stepena. Vlada je dalje navela da bi ovaj Sud trebao uzeti u obzir specifičnost postupka pred Ustavnim sudom, kao i način na koji su zahtjeve aplikanta razmatrali nadležni upravni i sudski organi prije pokretanja postupka pred Ustavnim sudom. Ograničenje pristupa Ustavnom sudu bilo je srazmjerno i služilo je legitimnom interesu. Zbog povećanog

broja predmeta u 2009. godini ukazala se potreba za izmjenama pravila kako bi se omogućilo ažurno rješavanje predmeta i normalan rad Ustavnog suda bez odgađanja postupka u slučaju odsustva sudije (zbog bolesti, izuzeća i slično). Kao ilustraciju za svoje tvrdnje Vlada je istakla da je dana 1. januara 2011. godine u radu Ustavnog suda bilo 8.243 neriješenih predmeta, te da je u toku iste godine primljeno još 5.076 novih predmeta.

Vlada je dalje tvrdila da odluke Ustavnog suda donesene prema članu 40. stav 3. imaju identično pravno dejstvo kao i odluke usvojene većinom glasova. One su također bile konačne temeljem člana VI stav 4. Ustava. Ovim se predmetni slučaj jasno razlikuje od predmeta *Marini protiv Albanije* (br. 3738/02, 18.12.2007). Nadalje, sporne odluke su sadržavale sve pravne stavove iznesene na sjednici sudija i nisu bile proizvoljne. Kako bi se mogućnost nepostizanja većine svela na minimum, član 41. Pravila izričito propisuje da se sudija ne može suzdržati od glasanja.

2. Ocjena suda

31. Sud ponavlja da član 6. stav 1. osigurava svakome pravo da svoj zahtjev o građanskim pravima i obavezama podnese sudu na odlučivanje. Na taj način ostvaruje se „pravo na sud“ gdje pravo pristupa, odnosno pravo pokretanja postupka pred sudovima u građanskim stvarima, predstavlja jedan njegov aspekt (vidi *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21.02.1975., serija A br. 18, str. 17-18, §§ 35-36). Ovo pravo se odnosi samo na sporove („sporenja“) o „građanskim pravima i obavezama“, za koje se može reći, barem u smislu osnovane tvrdnje, da su priznati u domaćem zakonu (vidi, između ostalog, *James i drugi protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21.02.1986. godine, serija A br. 98, str. 46-47, § 81, te *Powell i Rayner protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21.02.1990., serija A br. 172, str. 16-17, § 36).

32. Nadalje, „pravo na sud“ nije apsolutno pravo. Ono podliježe dozvoljenim ograničenjima, posebno kada je riječ o uvjetima dopuštenosti žalbe s obzirom da je, po prirodi stvari, potreban propis države koja u tom smislu uživa određenu slobodu procjene (vidi *Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 28.05.1985., serija A br. 93, str. 24-25, § 57). Međutim, ova ograničenja ne smiju ograničiti ili umanjiti pristup sudu na takav način ili u takvoj mjeri da to ugrožava samu suštinu toga prava. Konačno, takva ograničenja su protivna članu 6. stav 1. ukoliko se njima ne nastoji postići legitiman cilj ili ako ne postoji razuman odnos proporcionalnosti između primijenjenih sredstava i cilja kojem se teži (vidi *Levages Prestations Services protiv Francuske*, presuda od 23.10.1996., *Izveštaji o presudama i odlukama* 1996-V, str. 1543, § 40).

33. U pogledu primjenjivosti člana 6. na predmetni slučaj Sud zapaža da su se osporeni domaći postupci odnosili na odlučivanje o „građanskim pravima i obavezama“ aplikantata u okviru značenja toga člana (posebno,

kada je riječ o drugom aplikantu, vidi *Vilho Eskelinen i drugi protiv Finske* [Veliko vijeće], br. 63235/00, § 62, ESLJP 2007-II).

34. Sud ponovno ističe da član 6. Konvencije ne obavezuje države ugovornice na uspostavu žalbenih ili kasacionih sudova. Ipak, država koja uspostavi takve sudove mora osigurati da će osobe u skladu s zakonom uživati pred tim sudovima osnovne garancije sadržane u članu 6. (vidi, između ostalog, *DelSud protiv Belgije*, presuda od 17.01.1970., serija A br. 11, str. 14, § 25). Te garancije podrazumijevaju pravo da se određena stvar iznese pred sud kako bi se o njoj donijela konačna odluka, a u slučaju ovih aplikanata, to je odluka o dopuštenosti i/ili meritumu povodom njihove apelacije Ustavnom sudu.

35. Sud primjećuje da član 40. stav 3. Pravila Ustavnog suda propisuje da će se, u situaciji kada manje od devet sudija učestvuje u radu na plenarnoj sjednici, smatrati da je apelacija odbijena ukoliko najmanje pet sudija ne glasaju identično o prijedlogu koji se raspravlja. Takva odluka mora sadržavati sve pravne stavove iznesene na sjednici o pitanjima koja su pokrenuta u predmetu i ona je konačna temeljem člana VI stav 4. Ustava.

36. Sud podsjeća da je u predmetu *Marini protiv Albanije* (gore citiran, §§ 121-22), u kojem je ustavna žalba odbijena zbog toga što Ustavni sud nije uspio postići većinu o pitanjima koja su mu podnesena na rješavanje, Sud utvrdio da je usljed takve situacije aplikant ostao bez konačne odluke, čime je ograničena sama suština njegovog prava na pristup sudu.

37. Sud odbija stav Vlade da se predmetni slučaj razlikuje od predmeta *Marini*. Iako su sporne odluke postale konačne, one nisu uključivale konačno „odlučivanje“ o građanskim pravima i obavezama aplikanata. Iako je Ustavni sud formalno donio odluke povodom apelacija aplikanata, on je praktično odbio odlučiti o njihovoj dopuštenosti i/ili meritumu. Sporne odluke su sadržavale kako razloge za, tako i razloge protiv utvrđenja o povredi prava, a jedini razlog zbog kojeg su apelacije aplikanata odbijene je neuspjeh suda da postigne većinsku odluku o bilo kojem od pitanja, čime bi se odlučilo o građanskim pravima i obavezama aplikanata. Drugim riječima, nije bilo većine niti za odluku o prihvatanju apelacija, niti za odluku o njihovom odbijanju. Ukoliko nema stvarnog „odlučivanja“ o građanskim pravima i obavezama, pravo pristupa sudu ostaje iluzorno (vidi *Marini*, gore citiran, § 122).

38. Sud prima k znanju obim posla s kojim se suočava Ustavni sud (vidi stav 30. gore). On također zapaža da je Ustavni sud nadležan da donese vlastiti pravilnik. Međutim, Vlada u svom izjašnjenju nije navela da je učinjen bilo kakav pokušaj da se dođe do alternativnih rješenja. Štoviše, Sud primjećuje da član VI stav 2. Ustava predviđa da će većina svih članova suda predstavljati kvorum, koji je neophodan samo za donošenje pravila suda (vidi tačku 17. gore).

39. Slijedom navedenog, Sud ne vidi razlog da odstupi od svog obrazloženja u predmetu *Marini*. Dakle, došlo je do povrede člana 6. stav 1. Konvencije.

III. DRUGE NAVODNE POVREDE KONVENCIJE

40. Sud je ispitao ostale žalbene navode koje su aplikanti podnijeli prema članu 14., članu 1. Protokola br. 1, te članu 2. Protokola br. 7. Međutim, imajući u vidu svu dokumentaciju u posjedu Suda, te u mjeri u kojoj su žalbeni navodi u njegovoj nadležnosti, Sud nalazi da iz njih ne proizilazi bilo kakvo kršenje prava i sloboda propisanih u Konvenciji ili njenim Protokolima. Iz navedenog proizilazi da su aplikacije u tom dijelu očigledno neosnovane, te se moraju odbiti u skladu sa članom 35. stav 3. (a) i 4. Konvencije.

IV. PRIMJENA ČLANA 41. KONVENCIJE

41. Član 41. Konvencije propisuje sljedeće:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do kršenja Konvencije ili njenih Protokola, te ako unutrašnje pravo visoke strane ugovornice o kojoj je riječ dozvoljava samo djelomično obeštećenje, Sud će, ako je to potrebno, dodijeliti pravičnu naknadu oštećenoj strani.“

A. Odšteta

42. G. Avdić je na ime materijalne štete podnio zahtjev za isplatu 37.642,35 eura (izgubljena zarada i drugi doprinosi iz radnog odnosa uz isplatu zakonske kamate), te 5.000 eura na ime nematerijalne štete.

43. G. Adamović je tražio povratak na funkciju sudije u Državnom sudu, te isplatu neodređenog iznosa (za izgubljenu zaradu i druge doprinose iz radnog odnosa, uz zakonske kamate) na ime materijalne štete. On je također podnio zahtjev na ime nematerijalne štete u iznosu od 10.000 eura.

44. G. Kovačević je na ime materijalne štete zatražio 113.712 eura (izgubljena zarada) te 20.000 eura na ime nematerijalne štete.

45. Vlada smatra da su potraživani iznosi pretjerano visoki i neopravdani.

46. Sud ne vidi bilo kakvu uzročno-posljedičnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete. Stoga Sud odbija ove zahtjeve. S druge strane, Sud smatra da je izvjesno da su aplikanti pretrpjeli određenu nematerijalnu štetu. Procjenjujući na pravičnoj osnovi kao što zahtijeva član 41. Konvencije, Sud dodjeljuje svakom aplikantu 3,600 eura na ime nematerijalne štete.

B. Troškovi i izdaci

47. G. Avdić je tražio približno 1.500 eura na ime troškova i izdataka koje je imao pred domaćim sudovima, te 1.278,23 eura za troškove i izdatke pred ovim Sudom.

48. G. Adamović nije potraživao nikakve troškove i izdatke.

49. Osim zahtjeva za pravnu pomoć koja mu je odobrena (vidi stav 2. gore) g. Kovačević je tražio 4.000 eura na ime troškova i izdataka pred domaćim sudovima, te dodatnih 2.000 eura na ime troškova i izdataka u postupku pred ovim Sudom.

50. Vlada smatra navedene iznose pretjerano visokim i neopravdanim.

51. U pogledu troškova i izdataka u postupcima pred domaćim organima Sud podsjeća da će prihvatiti takve zahtjeve samo ukoliko se oni odnose na povredu koju je Sud utvrdio. Nema dokaza da su prvi i treći aplikant imali bilo kakve troškove i izdatke pred domaćim organima koristeći pravne lijekove u vezi sa povredama Konvencije koje su utvrđene u ovom predmetu. Stoga, Sud odbija navedene zahtjeve.

52. U vezi sa zahtjevima za naknadu troškova i izdataka u postupku pred ovim Sudom, prema praksi Suda, aplikant ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo ukoliko dokaže da su oni zaista nastali, da su neophodni, te da se radi o opravdanom iznosu. Sudu se podnose računi i fakture koje sadrže stavke troškova, te dovoljno detalja kako bi Sud mogao utvrditi u kojoj mjeri su navedeni uvjeti ispunjeni. U predmetnom slučaju Sud zapaža da g. Avdić nije podnio dokaze da su takvi troškovi zaista nastali, poput računa i faktura koji sadrže stavke troškova. U pogledu g. Kovačevića Sud napominje da mu je na ime pravne pomoći isplaćeno 850 eura za troškove i izdatke koje je imao pred ovim Sudom. On nije podnio dokaze o bilo kakvim dodatnim troškovima koje je imao. S obzirom na navedeno, Sud odbija njihove zahtjeve.

53. Na kraju, s obzirom na to da g. Adamović nije tražio naknadu troškova i izdataka, nema potrebe da mu se dodijeli bilo koji iznos po tom osnovu.

C. Zatezna kamata

54. Sud smatra primjerenim da se zatezna kamata zasniva na najnižoj kreditnoj stopi Evropske centralne banke, uvećanoj za tri postotna boda.

IZ NAVEDENIH RAZLOGA SUD JEDNOGLASNO

1. *Odlučuje* da spoji aplikacije;

2. *Proglašava* žalbe aplikanata koje se odnose na njihov pristup sudu dopuštenim, a ostatak aplikacija nedopuštenim;
3. *Utvrdjuje* da je došlo do kršenja člana 6. stav 1. Konvencije;
4. *Utvrdjuje*
 - (a) da tužena država treba u roku od tri mjeseca od dana kada presuda postane konačna prema članu 44. stav 2. Konvencije platiti svakom od aplikanata po 3.600 eura (tri hiljade šesto eura) na ime nematerijalne štete, kao i svaki porez koji bi mogao biti zaračunat na navedeni iznos, koji treba pretvoriti u konvertibilne marke prema važećem tečaju na dan isplate;
 - (b) da se od dana isteka navedenog roka od tri mjeseca do isplate, zaračunava obična kamata na navedeni iznos po stopi jednakoj najnižoj kreditnoj stopi Evropske centralne banke u periodu neplaćanja, uvećana za tri postotna boda;
5. *Odbija* preostali dio zahtjeva za pravičnu naknadu koji su podnijeli aplikanti.

Sačinjeno na engleskom jeziku i dostavljeno u pisanoj formi dana 19.11. 2013. godine, u skladu s pravilom 77. stav 2. i 3. Pravila Suda.

Françoise Elens-Passos
registrar

Ineta Ziemele
predsjednica

U skladu sa članom 45. stav 2. Konvencije i pravilom 74. stav 2. Pravila Suda, izdvojeno mišljenje sudije De Gaetana nalazi se u prilogu ove presude.

I.Z.
F.E.P.

IZDVOJENO MIŠLJENJE O SLAGANJU SUDIJE DE GAETANA

1. Iako sam saglasan da je u ovom slučaju došlo do kršenja člana 6. stav 1. u pogledu sve trojice aplikanata, postoji pitanje koje po mom mišljenju nije adekvatno obrađeno u glavnom dijelu presude.

2. Predmetni slučajevi imaju određenu sličnost sa slučajem *Marini protiv Albanije* (br. 3728/02, 18.12.2007.). Obje presude se bave interakcijom između, s jedne strane, odredbi Ustava koje se odnose na rad i proces odlučivanja ustavnog suda i, s druge strane, odredbi drugih propisa koje se također odnose na funkcioniranje toga suda. U predmetu *Marini*, „drugi propis“ (odnosno Zakon o Ustavnom sudu (organizacija i rad) od 10.02.2000.) jasno propisuje da se odluke Ustavnog suda donose većinom glasova sudija prisutnih na vijećanju, te da se sudija ne može uzdržati od glasanja (vidi stav 71. presude u tom predmetu). Iako ovaj „drugi propis“ sadži odredbu u slučaju izjednačenog rezultata glasanja, Sud je napomenuo da u konkretnom predmetu nije realno moglo doći do izjednačenog glasanja s obzirom na to da je Ustavni sud Albanije zasijedao u vijeću od sedam sudija (vidi stav 119. te presude). Domaći sud u tom predmetu iz nekog razloga nije donio odluku, iako je mogao i trebao to učiniti na ovaj ili onaj način.

3. U ovom predmetu situacija je dosta drugačija, i uz svo dužno poštovanje, daleko bizarnija. Ustavni sud (Bosne i Hercegovine) čini devet članova (stav 17). Prema Ustavu, većina svih članova suda, odnosno 5 članova, čini kvorum (*ibid.*). Ustav ne govori o načinu donošenja odluka, posebno o tome *donose li se odluke Ustavnog suda prostom ili kvalificiranom većinom*. Ustav također propisuje da će Ustavni sud donijeti svoja Pravila.

4. Temeljni princip kako ustavnog tako i upravnog prava jeste da, kada ne postoji izričita odredba koja to propisuje, supsidijarni propis (bez obzira na to da li je delegiran tijelu izvršne vlasti ili, kao što je to ovdje slučaj, tijelu sudske vlasti) nikada ne može biti direktno ili indirektno suprotan osnovnom propisu. Kada je Ustavom propisan kvorum od pet sudija, namjera je očito bila da se utvdi najmanji broj sudija koji je potreban kako bi Ustavni sud funkcionirao i obavljao svoju djelatnost. U Ustavu se ne navodi da bi podnositelji apelacije trebali imati manje ili više poteškoća prilikom odlučivanja tog suda o njihovoj apelaciji ovisno o broju sudija koje razmatraju određenu apelaciju. Pravila suda koja je donio sam Ustavni sud i koja, dakle, po samom svom karakteru predstavljaju supsidijarni propis, propisuju da Sud u plenarnom sastavu donosi odluke većinom glasova svih članova, a istovremeno uvode kvalificiranu većinu u situaciji kada odlučuje vijeće sastavljeno od bilo kojeg broja članova osim punog sastava od devet članova. Drugim riječima, što je manji broj članova vijeća Ustavnog suda

(pet, šest, sedam ili osam članova), to je teže da se predmet riješi u korist podnositelja apelacije. U navedenim Pravilima nema odredbe za situaciju kada je rezultat glasanja izjednačen, a broj članova vijeća parni. Nadalje, kao da ni ovo nije dovoljno, kada nije postignuta kvalificirana većina, pravila propisuju da „se smatra da je donesena odluka kojom se [zahtjev/apelacija] odbija“ (vidi stav 18). Drugim riječima, apelacija „se smatra“ odbijenom iako u stvarnosti nije ni bilo odlučivanja o meritumu (stav 36). Tako je dovoljno da se jedan sudija ne pojavi na vijećanju, recimo zbog bolesti, pa da se postavi procesna prepreka. Budući da bi do smanjenog sastava vijeća moglo doći i zbog toga što jedno ili više tijela koja biraju sudije ne rade svoj posao, element štetnosti primjene člana 40. stav 3. za aplikante pred Ustavnim sudom pojavljuje se kao puka arbitrarnost.

5. Po mom mišljenju funkcija suda – a posebno funkcija ustavnog suda – nije da postavlja procesne prepreke nepostojeće u primarnom propisu (koji i sam mora biti u skladu sa članom 6.), a koje otežavaju, ako ne čak i onemogućuju odlučivanje o građanskom pravu ili obavezi. Iz ovih razloga sam glasao da je došlo do povrede.